

Людмила ГОЛНАЧ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Тетяна ПАПРНЯК

студентка 1 курсу
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Для економічного зростання країни одним із важливих чинників є ефективна податкова система. Податкова система – це сукупність податків, зборів та інших обов'язкових платежів, внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. Призначення податкової системи полягає у забезпеченні держави необхідними коштами і діє податкова система в повній відповідності з принципами неокласичної школи про невтручання держави в господарські процеси. Однак, економічно правильно побудована податкова система створює передумови для успішного розвитку усіх сфер життя країни, стимулює інтенсивний розвиток як платників податків, так й інститутів, які функціонують за рахунок фінансування із бюджету країни та її територіальних одиниць. В той час, неправильно побудована податкова система призводить до економічного та соціального занепаду країни, що пояснює актуальність і вагомість питання організації системи оподаткування з позиції її ефективності.

Ефективною податкова система є тоді, коли держава отримує достатній обсяг податкових платежів до бюджету та створює максимально комфортні умови для досягнення цілей і задач соціально-економічного розвитку країни при мінімальних витратах на податкове адміністрування. Основні принципи податкової системи зображені на рис. 1. Окрім економічної ефективності важливо враховувати соціальну спрямованість та простоту адміністрування, оскільки тільки у взаємодії вказані принципи сформулюють бажаний ефект.

Рис. 1. Принципи податкової системи

На економічну ефективність податкової системи впливають зовнішні та внутрішні чинники. До зовнішніх чинників можна віднести: політичну стабільність, загальні стратегії економічного розвитку країни, макроекономічну стабільність в країні, розвиток продуктивних сил, структуру економіки, інтелектуальний рівень громадян та ступінь їх довіри діючій владі, рівень міжнародної інтеграції, екологічну ситуацію в країні та надзвичайні ситуації.

До внутрішніх чинників належать: відповідність запроваджуваних змін в податковій системі загальної економічної стратегії держави, стабільність та прозорість податкового законодавства, обґрунтована кількість та структура податкових органів, узгодженість діючих

податкових інструментів, взаємовідносини платників податків з податковими органами, застосування нових технологій адміністрування податкових платежів.

Щоб оцінити ефективність податкової системи необхідно визначити ефективність дії системи оподаткування та системи адміністрування, адже вони є її складовою. За критеріями фіскальної та стратегічної ефективності можна оцінити ефективність системи оподаткування. Основні показники оцінки системи оподаткування вказані у табл. 1.

Таблиця 1.

Показники оцінки фіскальної ефективності системи оподаткування

Назва показника	Порядок розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт виконання запланованих податкових надходжень	співвідношення фактичного обсягу податкових надходжень до планових	≥ 1
Коефіцієнт еластичності податкових надходжень	відношення зміни обсягів податкових надходжень до зміни обсягів валового внутрішнього продукту за відповідний період	≥ 1
Рівень перерозподілу ВВП через податкові надходження	відношення обсягів податкових надходжень до обсягів валового внутрішнього продукту	↑
Темпи зростання податкових надходжень Зведеного бюджету	відношення обсягів податкових надходжень звітного року до обсягів податкових надходжень базисного року	↑
Коефіцієнт покриття податками видатків бюджету	відношення обсягів податкових надходжень до обсягів витрат Зведеного бюджету	↑
Коефіцієнт окупності податків	відношення обсягів податкових надходжень та витрат на адміністрування податків	↑
Коефіцієнт концентрації податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету	відношення обсягу податкових надходжень до обсягу загальних доходів Зведеного бюджету	↑

Основними критеріями, які характеризують стратегічну ефективність системи оподаткування слід назвати:

- ✓ вплив на макроекономічну стабільність країни;
- ✓ вплив на розвиток реального сектору економіки;
- ✓ вплив на інвестиційно-інноваційний розвиток.

Також варто згадати про податкове навантаження. При його розрахунку на рівні підприємства необхідно врахувати дію ефекту перекидання податкового тягаря продавців на покупців, тобто офіційно платниками більшості податків є юридичні особи, але реальними платниками є фізичні, через те, що продавці включають до ціни значну частину податкових витрат. Дуже важливим є оптимальний рівень податкового навантаження. Адже якщо податковий тягар буде дуже високим, то це пригнічуватиме та не даватиме можливості нормально функціонувати підприємствам, буде стримувати ділову активність суб'єктів господарювання та уповільнювати зростання ВВП, а якщо буде надмірно низький рівень податкового навантаження, то він не дозволить державі повною мірою виконувати свої функції із забезпечення економічних агентів необхідними суспільними благами. Тобто, оптимальним рівнем податкового навантаження буде той, при якому платники податків, зможуть оплатити встановлені державою податкові платежі, не сильно відчуючи втрати частини свого бюджету. Держава ж має надавати адекватну кількість і якість суспільних благ.